

Die andere medische wereld

Achter de schermen bij 'De co-assistent' in Kenia

De Nederlandse ziekenhuisserie 'De co-assistent' begint eind september aan haar derde seizoen. De cast is net terug uit Kenia, waar opnames zijn gemaakt voor het vierde seizoen. De set: een project van Amref Flying Doctors in het afgelegen Kajiado-district.

Isabel Wellink

Kajiado ligt vijftig kilometer ten zuiden van Nairobi, zo'n twee uur rijden over kuilen en hobbels. Het district wordt voornamelijk bewoond door de Masai, een van de tweeënveertig stammen in Kenia. Het leefgebied van deze nomaden is droog en door het gebrek aan schoon water en sanitaire voorzieningen is hygiëne ver te zoeken. Niet vreemd dat gezondheid bovenaan staat als het gaat om het verbeteren van de leefomstandigheden. Omdat het streekziekenhuis in het dorp Kajiado voor veel Masai niet te belopen is, zijn de meesten aangewezen op EHBO-posten die Amref in de middle of nowhere heeft gebouwd. Een van deze posten wordt voor één dag omgebouwd tot filmset voor de opnames van 'De co-assistent'. En terwijl de Nederlandse acteurs hun scènes spelen, komen Masai langs om zich te laten onderzoeken.

Vrouwelijke artsen

Emily Mworira is verbonden aan Amref en vertelt over het belang van deze posten. 'We zorgen ervoor dat hier iedere dag een verpleger aanwezig is die de mensen zelf helpt of doorverwijst naar specialisten. Mocht het zo zijn dat er ter plekke niets kan worden gedaan en de patiënt een operatie nodig heeft, dan wordt deze naar het districtsziekenhuis gebracht. Daar werken co-assistenten die de patiënt voorbereiden op een operatie. Zodra er een flink aantal

patiënten is verzameld, wordt er een specialist ingevlogen om de operaties uit te voeren. Tegelijkertijd leiden deze artsen de co-assistenten op.'

Om als arts te kunnen werken, wordt ook in Kenia veel van je geëist: acht jaar basisonderwijs, vier jaar voortgezet onderwijs en daarna een vijfjarige studie medicijnen. Dan volgt een specialisatie van minimaal twee jaar. De gemiddelde leeftijd waarop artsen afstuderen is hier 26 jaar. Dan ben je arts in opleiding in een districtsziekenhuis. Vrouwelijke artsen zijn er bijna niet. De belangrijkste reden hiervoor is dat ze al vroeg trouwen en kinderen krijgen waardoor het moeilijk wordt om hun studie af te maken. Het is tegenwoordig weliswaar illegaal om te trouwen met een meisje onder de achttien, maar deze regel wordt vaak genegeerd. Daarnaast lopen vrouwen snel achterstand op omdat maandverband niet voorhanden is, waardoor ze iedere maand een periode thuis blijven.

Trots volk

Naast een gedegen opleiding is de sociale factor voor medisch personeel minstens zo belangrijk. Je moet de cultuur van de Masai begrijpen en respecteren. Emily: 'Als je als vrouw de studie al weet te doorlopen, is het lastig om hier als arts te werken. Er wordt niet snel iets van vrouwen aangenomen. Al moet ik zeggen dat vrouwen de laatste jaren met steeds meer respect worden behandeld,

mede door het werk van Amref. Vrouwen zijn erg belangrijk binnen de gemeenschap. Ze zijn moeders en ze zijn de toekomst. De Masaïmannen luisteren steeds beter naar de verpleegsters, omdat ze weten dat deze vrouwen meer medische kennis hebben dan zichzelf. Maar ik kan je vertellen dat het niet makkelijk was om ze zover te krijgen. Het is een trots volk.'

Nicolas Sironka is cultureel ambassadeur van Kenia en zelf Masaï. 'De Masaï geloven in de natuur en behandelen de omgeving met respect. Ze doden bijvoorbeeld geen wilde dieren. Het komt geregeld voor dat een dorpsgenoot op sterven ligt omdat er niet genoeg te eten is. Ook al loopt er een gazelle langs of vliegt er een vleermuis over, ze zullen er altijd voor kiezen om de dieren met rust te laten, zelfs al heeft dat de dood van de dorpsgenoot tot gevolg. Ze volgen hun tradities en gebruiken, boven alles.'

Oogziekte

Dat is de reden waarom de medewerkers van de Amref-posten afkomstig zijn uit de gemeenschap. John Soine, die zichzelf speelt in een aflevering van 'De co-assistent', is arts in opleiding in het districtsziekenhuis in Kajiado. Hij is tevens verbonden aan het trachoma-programma van Amref Flying Doctors en werkt twee weken per maand in een van de EHBO-posten. Mensen melden zich hier om zich te laten testen op de oogaandoening trachoma, een ontsteking van het bindvlies die samenhangt met gebrekkige hygiëne en veel voorkomt in dit gebied. De ziekte veroorzaakt littekenvorming van het slijmvlies, waardoor het ooglid naar binnen wordt getrokken en wimpers het

hoornvlies beschadigen, met blindheid tot gevolg. Trachomapatiënten die John niet ter plekke kan helpen, verwijst hij door naar het districtsziekenhuis in Kajiado, waar ze worden geopereerd door een arts die wordt ingevlogen. John: 'Als arts in opleiding mag ik in principe niet zelfstandig opereren, maar door de omstandigheden ben ik soms gedwongen het toch te doen. Je moet je voorstellen dat er in dit gebied, waar zo'n 600.000 mensen wonen, in totaal drie anesthesiologen en vier andere specialisten werken: twee gynaecologen, een oogspecialist en een kno-arts. Dat zijn allemaal junior doctors. Het komt dus vaak voor dat ik de simpele operaties zelf uitvoer. Dan moet je denken aan lensimplantaties, cataractoperaties, maar ook besnijdenis en hechten. Ook al is dit mijn gebied niet; bij gebrek aan mensen moet het soms wel.'

Geen financiering

Met de afleveringen die in Kenia zijn opgenomen willen Amref Flying Doctors en de makers van 'De co-assistent' aandacht vragen voor verhalen als die van John Soine. De Keniaan wil uiteindelijk Flying Doctor voor Amref worden, maar dat is verre van vanzelfsprekend. Voor een arts in opleiding is het namelijk lastig om arts te worden, omdat er geen financiering is. Helaas blijft er dan ook weinig medische kennis achter in het land. Zodra studenten hun diploma hebben, vertrekken ze. Kenia heeft simpelweg het geld niet om ze te houden. Wie rechtstreeks vanuit de universiteit aan het werk gaat als arts in opleiding, verdient 535 euro. Een arts verdient 1840 euro per maand, plus 275 euro om een woning te kunnen bekostigen.

John: 'Er studeren in Kenia per jaar gemiddeld 300 studenten medicijnen af. Sommigen gaan in een privékliniek aan het werk of starten hun eigen kliniek, maar een groot deel weet niet hoe snel ze Kenia moeten verlaten. Door de moeilijke omstandigheden hier, gebrek aan water en vervoer, kiezen ze liever voor een plek in bijvoorbeeld Groot-Brittannië. Ze kiezen voor het beste en niemand neemt het ze kwalijk dat ze voor het geld gaan. Ik ben gebleven omdat ik juist die mensen wil helpen die geen alternatief hebben.'

De afleveringen van 'De co-assistent' die in Kajiado zijn opgenomen, worden in het najaar van 2010 uitgezonden door NET 5. Op maandag 28 september 2009 om 21.30 uur is de eerste aflevering te zien van het derde seizoen.

Vanwege de moeilijke omstandigheden in Kenia, kiezen maar weinig artsen ervoor om hier aan het werk te gaan.

Beeld: Amref, Jeroen van Loon

'Te gek dat dit plan is gerealiseerd'

Hanna Verboom (26) speelt Elin in de populaire ziekenhuisserie 'De co-assistent'. Het was mede haar idee om met de Nederlandse crew naar Kenia te gaan en zo aandacht te vragen voor het werk van Amref Flying Doctors.

'Het idee kwam vorig jaar bij me op nadat ik met Amref de malariaprojecten in Oeganda had bezocht. We hebben toen gekeken wat we samen kunnen doen om aandacht te vragen voor Afrika. Na een aantal gesprekken heb ik voorgesteld om een link te zoeken tussen 'De co-assistent' en Amref en kwam het idee op om in Afrikaanse ziekenhuizen te draaien. Ik heb dit geopperd bij de producent en nu staan we hier in Kenia. Het is te gek dat het plan nu is gerealiseerd.'

Bijzondere plek

'Het gaat te ver om te zeggen dat ik de ambassadrice van Amref Flying Doctors ben, maar het is een organisatie waar ik achtersta. Juist omdat ze werkt met Afrikaanse artsen en rekening houdt met de Afrikaanse structuur. Bij traditionele ontwikkelingshulp kan je vraagtekens plaatsen. Is dat nou echt goed? Je geeft iemand geld en verwacht niets terug. Als dat constant gebeurt, ontstaat er een grote vorm van afhankelijkheid. Amref start projecten met en voor de Afrikanen zelf en dat juich ik toe. Kenia is voor mij een bijzondere plek. Ik heb hier tot mijn twaalfde gewoond. Mijn ouders waren ontwikkelingswerkers en we woonden naast het ziekenhuis waar zij werkten. Ik wist dus al wel een beetje wat ik kon verwachten toen we hierheen gingen, al waren mijn verwachtingen gestoeld op mijn

beeld van jaren geleden. Ik was nog steeds wel onder de indruk van wat ik allemaal heb gezien. Van kinds af aan heb ik veel in ziekenhuizen rondgelopen. Ik stond bij bevallingen te kijken als mijn vader aan het werk was. In mijn rol als co-assistent dreun ik moeiteloos de meest ingewikkelde termen op, maar daar houdt mijn kennis wel op. Het is niet zo dat als je iets aan je been mankeert, ik inmiddels kan zeggen wat er aan te doen is. Helaas. Ik kan wel heel goed doen als óf ik dat weet.'

Niet zomaar iets

'Maar wat de serie betreft: het is ook weer niet zo dat we zomaar iets doen. Toen we begonnen hebben we een aantal dagen met een internist meegelopen in een echt ziekenhuis. En sowieso is er om de beurt een medisch specialist bij de opnames aanwezig die aanwijzingen geeft hoe we bepaalde handelingen moeten doen. Het grappige is dat iedere specialist een situatie op zijn manier benadert. Om een voorbeeld te geven: we doen een medische scène op aanwijzing van de specialist die op die dag aanwezig is en een dag later horen we van een ander dat het totaal niet klopt en dat 'ze' dat zo niet aanpakken.'

Dynamiek

'Maar goed, 'De co-assistent' is bovenal een dramaserie; de encenering is een ziekenhuis en veel problemen zijn van medische aard, maar uiteindelijk gaat het om de dynamiek tussen de mensen. Ik weet ook niet of alle artsen heel blij zijn met de wijze waarop wij sommige dokters afschilderen. Maar dat is waar het bij een tv-serie om gaat: je neemt een situatie, vergroot die uit en dan krijg je drama.'

Hanna Verboom

VvAA steunt Amref

Amref is een internationale organisatie die de gezondheid van kwetsbare groepen in Afrika wil verbeteren. De gezondheidsprogramma's zijn divers: van schoon water tot gezondheid rondom zwangerschap en bevaling. De organisatie is van oorsprong Afrikaans en werkt zo veel mogelijk met Afrikaanse medewerkers, die plaatselijke culturen en tradities als uitgangspunt nemen. Samen met de bevolking wordt gezocht naar de beste, meest efficiënte, Afrikaanse oplossingen. Voor het managen van een gezondheidssysteem zijn goede informatie, opgeleid zorgpersoneel en voldoende medicijnen natuurlijk belangrijk. Maar net zo belangrijk zijn communicatiemiddelen, transport, voorlichting, inspraakprocedures, het vergroten van het zelfbewustzijn van kwetsbare groepen, wetgeving en onderwijs. Amref werkt aan verbeteringen op al die terreinen.

Bewustwording

In Nederland houdt Amref Flying Doctors zich voornamelijk bezig met fondsenwerving. Bovendien zet de organisatie zich in voor bewustwording bij de Nederlandse bevolking; ze genereert aandacht voor de gezondheidssituatie in Afrika en voor haar missie: betere gezondheid voor alle Afrikanen.

Begin dit jaar is VvAA een samenwerking aangegaan met Amref Flying Doctors. Naast ondersteuning in fondsenwerving bestaat de samenwerking uit de uitwisseling van kennis, tijd en netwerk. Het is een natuurlijke match omdat de gemeenschappelijke focus op de gezondheidszorg veel mogelijkheden biedt om Amref te ondersteunen.

VvAA wil veel meer dan voorheen haar positie in het hart van de gezondheidszorg laten zien en invullen. Niet alleen als ledenorganisatie die een palet aan producten en diensten op het gebied van kennis, zekerheid en service biedt aan ruim 96.000 leden, maar ook als 'warme' ledenorganisatie die onder andere samenwerkt met Amref.

Fondsenwerving

Wat betekent deze samenwerking tussen VvAA en Amref voor jou als student? Tamar Conradi, manager studenten: 'We bouwen gezamenlijk een database met vrijwilligers die zich wel eens voor Amref willen inzetten. Bijvoorbeeld bij voorlichtingswerkzaamheden op basisscholen of als vertegenwoordiger tijdens een congres. Een medische achtergrond is onmisbaar. Verder gaat VvAA de komende drie jaar helpen bij de realisatie van een gezondheidsmanagementsysteem in vijf districten van Kenia. Daarvoor is fondsenwerving hard nodig. Het gaat er niet om 'plat' geld in te zamelen; we zijn juist op zoek naar ideeën van ondernemende studenten die met een kleine investering vanuit onze organisatie een groot bedrag kunnen opbrengen. In de toekomst breiden we de samenwerking uit door het delen van kennis.'

'VvAA stuurt geen grote afvaardiging van studenten naar Afrika', zegt Conradi. 'Daar helpen we hen niet mee. Onze kracht ligt op dit moment juist in het managen op afstand en het delen van onze systemen, kennis en kunde.' *Als*

Meer informatie vind je op www.amref.nl